

Kursbeskrivning Förvaltningsrätt med förvaltningsprocessrätt (21 hp)

Allmänt om kursen

Innehåll och målsättning

Förvaltningsrätt med förvaltningsprocessrätt utgör en obligatorisk kurs inom ramen för Juristprogrammet vid Stockholms universitet. Kursen omfattar förvaltningsrätt, vilket inbegriper allmän och speciell förvaltningsrätt samt allmänna handlingar och sekretess, och kommunalrätt, ämnen som sammantaget utgör en central del av den offentliga rätten. I kursen behandlas även förvaltningsprocessrätten. I första hand bygger kursen vidare på kursen Statsrätt där de högsta statsorganen och den juridik som berör dessa studerades, men den anknyter även till kurserna Skatterätt, Straffrätt och Processrätt i Juristprogrammet. Under kursen förmedlas kunskaper om rättsregler och rättsprinciper inom centrala delar av förvaltnings-, kommunal- och förvaltningsprocessrätten. Vidare avser kursen att ge studenten förmåga att tillämpa och tolka rättsregler och rättsprinciper samt att analysera juridiska fråge- och problemställningar på det förvaltnings- och förvaltningsprocessrättsliga området, liksom inom kommunalrätten.

Den allmänna förvaltningsrätten handlar främst om myndigheternas handläggning av olika ärenden, medan den speciella gäller olika sakområden, miljö rätt, social rätt osv. De beslut myndigheterna härvid fattar kan normalt överklagas till förvaltningsdomstol. Förvaltningsprocessrätten avser reglerna i dessa domstolar. Den allmänna kommunalrätten omfattar dels kommunernas kompetens, dvs. vad en kommun får besluta om och göra, dels hur kommunerna är organiserade och vilka organ som svara för vad. Vid sidan av dessa moment studeras offentlighetsprincipen, dvs. när handlingar hos myndigheter och andra organ blir allmänna och i vilken utsträckning de då kan sekretessbeläggas.

Kursen i Förvaltningsrätt med förvaltningsprocessrätt innehåller följande kursmoment:

- Allmän Förvaltningsrätt (de regler och principer som generellt gäller för myndigheters ärendehantering, inklusive de krav europarätten ställer på den nationella förvaltningen).
- Förvaltningsprocessrätt (de regler och principer som tillämpas av förvaltningsdomstolarna vid främst överprövning av myndighetsbeslut).
- Speciell förvaltningsrätt (de regler som gäller inom olika sakområden, t.ex. vad som krävs för att komma i åtnjutande av sociala förmåner, när en verksamhet har sådan miljöpåverkan att den är tillståndspliktig, i vilken utsträckning barn och psykiskt sjuka kan tvångsvårdas, osv.).
- Allmän kommunalrätt (de regler och principer som styr kommunernas s.k. frivilliga verksamhet och hur funktionsfördelningen i kommunerna ser ut).

- Allmänna handlingar och sekretess (de regler och principer som bestämmer när en handling är allmän och därför som huvudregel ska lämnas ut samt under vilka förutsättningar en myndighet kan vägra detta med hänvisning till sekretess).

Organisatoriskt är kursen uppdelad i två delmoment. Det första delmomentet innefattar studier i förvaltningsrätt, kommunalrätt och förvaltningsprocessrätt. Under delmomentet genomför studenterna även ett rättegångsspel. Delmomentet motsvarar sammanlagt 15 högskolepoäng och löper under hela kursen.

Inom ramen för det andra delmomentet författar studenten en längre uppsats. Ett väsentligt syfte med uppsatsen är – i linje med uppsatsarbetet under kursen Civilrätt C – att träna studenten inför det avslutande examensarbetet i att författa längre akademiska texter. Momentet motsvarar 6 högskolepoäng.

Kursens förväntade studieresultat (lärandemål): Efter att ha genomgått kursen förväntas studenten kunna:

- Visa kunskap i och förståelse av centrala förvaltnings- och kommunalrättsliga samt förvaltningsprocessrättsliga frågeställningar, inbegripet systematiken och terminologin på området.
- Visa förmåga att med hjälp av relevanta juridiska metoder tillämpa och tolka förvaltnings- och kommunal- samt förvaltningsprocessrättsliga regler och bedöma förvaltnings- och kommunal- samt förvaltningsprocessrättsliga problem.
- Visa förmåga att med hjälp av juridisk metod systematiskt, kritiskt och självständigt identifiera, formulera och analysera förvaltnings-, kommunal- samt förvaltningsprocessrättsliga frågeställningar,
- Inom givna tidsramar författa en längre uppsats.
- Inom givna tidsramar i grupp genomföra en fallövning och ett rättegångsspel samt redovisa och förklara resultatet.
- Visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt.
- Kritiskt bedöma och värdera förvaltnings-, kommunal- samt förvaltningsprocessrättsliga frågeställningar med hänsyn till relevanta samhällsliga frågor.

Samtliga förväntade studieresultat examineras.

Pedagogiken

Kursens övergripande pedagogiska målsättning är att ge varje blivande jurist insikter i och kunskaper om de regelverk som styr statliga förvaltningsmyndigheters, kommuners och förvaltningsdomstolars verksamhet. Denna verksamhet är av betydelse för såväl fysiska personer, exempelvis deras rätt till utbildning, socialförsäkringsförmåner m.m., som juridiska personer, t.ex. de tillståndskrav som gäller på den finansiella marknaden och den tillsyn som bedrivs inom flertalet områden.

En viktig del i kursen, liksom i kursen Statsrätt, är att tydliggöra relationen mellan politisk verksamhet och juridik. Ytterst är förvaltningsrätten alltid en spegling av politiska målsättningar. Till detta kommer förståelsen för hur förvaltningsrätten påverkar möjligheterna att agera inom de civilrättsligt reglerade områdena. Ett företag måste i sin affärsverksamhet alltid väga in de krav och begränsningar som följer av tvingande offentlighetsrättsliga regler. Som en del i kursen ingår även internationella perspektiv och särskilt europarättens inflytande på svensk rätt. Kursen ger en god grund för studenter som önskar läsa ämnet vidare på specialkursnivå.

Undervisningen har utformats för att aktivera och stimulera studenterna till juridisk problemlösning. Strävan är att samtliga moment – inte bara studiet av författningstext och doktrin, utan även studiet av rättsfall, myndighetsbeslut, fiktiva fall och övningsfrågor – ska ge en god färdighetsträning för blivande jurister. Vissa undervisningsmoment förutsätter förberedelse enligt särskilt angivna instruktioner, t.ex. seminarierna, medan andra moment, t.ex. case-övningen (fallövningen) många gånger aktualiserar nya frågor under undervisningstillfället, vilket fordrar att studenten dessförinnan har tillägnat sig goda kunskaper i relevant litteratur. Pedagogiken är således till stor del inriktad på problemlösning och färdighetsträning. Föreläsningarna syftar främst till att ge struktur och överblick samt att lyfta fram särskilda svårigheter.

Den offentliga rätten präglas starkt av legalitetsprincipen, vilket innebär att lagstiftningen har en central ställning vid studiet av ämnet. Ett utmärkande drag för förvaltningsrätten i stort är emellertid att många frågor regleras på lägre nivå än lag, dvs. genom förordningar och föreskrifter. Detta erbjuder särskilda svårigheter genom att förarbeten då saknas. Praxis spelar därmed inte sällan en avgörande roll. Vid sidan om domstolsavgöranden ägnas i kursen stort intresse åt JK- och JO-avgöranden, eftersom dessa beslut ger vägledning till olika offentliga organ och tillmäts stor betydelse i den offentlighetsrättsliga litteraturen.

Under kursen ska studenterna även skriva en uppsats. Under skrivandet ges möjlighet till grupphandledning. Genom uppsatsen ska studenterna tränas i skriftlig framställning. Muntlig framställning tränas under seminarier, rättegångsspel och case-övningar.

Närmare om kursens uppbyggnad

De olika kursmomenten

Studierna i förvaltningsrätt kan delas in i fem olika moment. Som ett genomgående stråk i kursen – om än i olika grad – ingår europarätten.

Allmän förvaltningsrätt

Den allmänna förvaltningsrätten utgör ett centralt kursmoment. I grunden handlar det om hur myndigheter ska handlägga ärenden på ett sätt som säkerställer att enskilda garanteras ett visst mått av rättssäkerhet vid myndigheterna maktutövning. Den centrala lagen på området är förvaltningslagen. Vid sidan av denna gäller dessutom ett antal allmänna rättsprinciper, vilka är väl så viktiga. Reglerna och principerna gäller såväl för statliga förvaltningsmyndigheter som när kommunala förvaltningsmyndigheter handlägger ärenden utifrån speciallagstiftning, dvs. utanför kommunallagens kompetensbestämmelser. Viktiga anslutande frågor är t.ex. i vilken utsträckning myndigheter kan ompröva sina beslut samt när besluten är överklagbara och vem som då har klagorätt.

Speciell förvaltningsrätt

Med speciell förvaltningsrätt avses de olika sakområdena inom vilka myndigheter agerar, t.ex. miljörett, plan- och byggrätt, allmän ordning och säkerhet, socialrätt, tvångsvård av unga, missbrukare och psykiskt sjuka, liksom mer kommersiella områden såsom elrätt och regler om elektronisk kommunikation (mobilnät m.m.). Ämnet korresponderar med den allmänna förvaltningsrätten på så sätt att det är denna som tillämpas då myndigheten fattar beslut – främst tillstånds- och tillsynsbeslut – inom ett visst sakområde. Ämnet är mycket omfattande och endast delar av detta kan studeras och i vissa avseenden endast översiktligt.

Förvaltningsprocessrätt

De beslut myndigheter fattar inom olika sakområden, den speciella förvaltningsrätten, kan regelmässigt överklagas till förvaltningsdomstol, dvs. förvaltningsrätt, kammarrätt och Högsta förvaltningsdomstolen. I förvaltningsdomstol finns ca 600 måltyper. I detta kursmoment studeras de processuella reglerna som gäller i dessa domstolar. Centrala moment är klagorätt, kommunikation, ändring av talan och muntlig förhandling. Den viktigaste lagen på området är förvaltningsprocesslagen, men rättsområdet har till stora delar utvecklats genom praxis. Rättsfall studeras därför mer ingående i detta kursmoment. De processuella reglerna skiljer sig i viktiga delar från de som gäller i allmän domstol och att tydliggöra dessa skillnader är ett viktigt syfte med undervisningen. Förfarandet i förvaltningsdomstol är i regel en fortsättning på myndigheternas beslutsfattande och knyter här an till kursmomenten allmän och speciell förvaltningsrätt. I detta moment studeras även de särskilda regler som gäller då en kommuns beslut enligt kommunallagen, dvs. utanför den speciella förvaltningsrätten, överklagas. I denna del knyts an till kursmomentet allmän kommunalrätt.

Allmän kommunalrätt

Kommunerna har vid sidan av den i specialförfattning reglerade verksamheten – den speciella förvaltningsrätten – en fri sektor inom vilken de kan bedriva olika typer av verksamhet, t.ex. stödja ungdomsidrotten, driva hamnar m.m. Gränserna för denna fria sektor studeras i detta avsnitt. Dessutom studeras hur kommunerna är organiserade och hur beslutsfattandet ter sig inom denna fria sektor. Viktigt härvid är vilka skillnader som finns i förhållande till hur ärenden hanteras – den allmänna förvaltningsrätten – inom den specialreglerade verksamheten. Skillnaderna är mycket stora. Studierna utgår främst från reglerna i kommunallagen. Men även här har rättsområdet till stora delar utvecklats genom praxis. Rättsfall studeras därför även i detta kursmoment.

Allmänna handlingar och sekretess

Det femte kursmomentet handlar om offentlighetsprincipen. Centralt är när olika typer av dokument blir allmänna handlingar enligt reglerna i en av våra grundlagar, tryckfrihetsförordningen. Av vikt i detta sammanhang är att kunna tillämpa reglerna på ny teknik och nya arbetsformer hos myndigheterna, inte minst vid samverkan mellan olika myndigheter och mellan myndigheter och privata subjekt. Reglerna om allmänna handlingar kompletteras med regler om sekretess i främst offentlighets- och sekretesslagen. Det är ett mycket omfattande regelkomplex. Fokus ligger därför på att förstå de principiella överväganden och bedömningar som måste göras avseende sekretessens föremål, räckvidd och styrka.

För samtliga moment gäller i princip samma undervisningsupplägg. Varje moment inleds med ett antal föreläsningar, vilka främst syftar till att ge en systematisk överblick över det aktuella rättsområdet. Föreläsningar ges i centrala ämnesavsnitt och syftar alltså till att ge översikt och därmed fungera som ett kompletterande moment vid inläsningen av kurslitteraturen. Vid vissa föreläsningar läggs dock fokus på en viss begränsad frågeställning.

Föreläsningarna följs av seminarier inom respektive kursavsnitt. Under seminarierna sätts fokus på en eller flera rättsliga frågor som erbjuder särskilda svårigheter. Syftet med dessa är att ge studenterna träning i att identifiera och att lösa problem inom de ämnesområden kursen behandlar, samt att ge träning i juridisk analys och argumentation. Seminarierna ska även ge insikt i juridiska metodfrågor. Arbetet med rättsfall och JO-beslut vid seminarierna ska vidare bidra till förtrogenhet med det material som jurister med offentlighetsrättslig inriktning vanligtvis arbetar med. Under kursen ges även en case-övning, vilken i stort har samma syfte som seminarierna.

Föreläsningar, seminarier och case-övning kompletteras med rättegångsspel. Kursmomentet förvaltningsprocessrätt innefattar således rättegångsspel, vilka genomförs i samarbete med Förvaltningsrätten i Stockholm. Dessa spel syftar dels till att ge ökad insikt om ämnets komplexitet, dels till att ge viss färdighetsträning på området.

Undervisningen kompletteras även genom författandet av en uppsats, vilken utgör en del av examinationen tillsammans med en salstenta.

Skrifliga och muntliga övningar

Seminarieundervisningen, vilken i princip är obligatorisk, och case-övningen, som också är obligatorisk, bygger på studenternas aktivitet och muntliga presentationer. Vad som krävs för förberedelser framgår av informationen på hemsidan.

Rättegångsspelet, som är obligatoriskt, förutsätter aktivt muntligt deltagande av samtliga studenter. Närmare information om detta moment i dess helhet ges på hemsidan, under introduktionsföreläsningen samt vid ett inledande förberedelseseminarium.

Under kursen ska studenterna även skriva en uppsats. Detta moment är obligatoriskt och betyget kommer att vägas samman med betyget på salstentan till ett samlat slutbetyg på kursen. Närmare instruktioner för uppsatsmomentet ges i ett särskilt dokument, Uppsatsanvisningar, som finns på kursens hemsida.

Internationella och komparativa inslag på kursen

Förvaltningsrätten styrs i stor utsträckning av nationell lagstiftning. Några mer betydande komparationer med andra länder görs därför inte. Däremot ingår självklart europarätten, EU-rätten och Europakonventionen, som en naturlig del av den svenska rättsordningen i kursen.

Samverkan med det omgivande samhället

Rättegångsspelet syftar bland annat till att ge inblick i den dömande verksamheten. Till detta kommer föreläsningar av praktiserande jurister.

I huvudsak kommer uppsatsen att examineras av praktiskt verksamma jurister som i samband härmed även ger återkoppling på uppsatsen.

Förhållandet till andra kurser och utbildningen i stort

Förvaltningsrätt är ett stort och mångfasetterat ämne som dessutom sysselsätter ett stort antal färdigutbildade jurister. Det är också ett ämne som inverkar på snart sagt alla livets skeenden, från förlossningsvård via högskoleutbildning till gravrätt. Det är vidare ett

ämne som på ett avgörande sätt påverkar företagets verksamhet, t.ex. genom tillståndsprövning av verksamhet som inverkar på miljön och tillsyn över arbetsmiljö och kommersiell verksamhet. I den meningen förhåller sig kursen förvaltningsrätt till flertalet kurser på programmet. Det finns alltid en förvaltningsrättslig aspekt som måste beaktas vid olika civilrättsliga dispositioner. Exempelvis finns en koppling mellan socialtjänstens ansvar och vårdnadsfrågor, mellan fastighetsrätt och plan- och byggrätt samt mellan myndighetsutövning och skadeståndsansvar. Ett och samma förhållande kan dessutom aktualiseras, om än med olika utgångspunkter, i såväl allmän domstol som förvaltningsdomstol, något som upphandlingsförfarandet är ett exempel på. Vidare påverkar förvaltningsrättsliga åtgärder, t.ex. meddelade vitesförelägganden, möjligheterna att utkräva straffrättsligt ansvar.

På ett mer konkret plan bygger förvaltningsrätten vidare på Statsrätten och Europarätten.

Obligatorier och dispens

Vid seminarier, liksom case-övningen och rättegångsspelet, gäller ett krav på aktiv närvaro. Med aktiv närvaro avses att studenten ska ha förberett uppgifterna samt vara beredd att delta i diskussionerna av dessa. Endast deltagande i den grupp i vilken studenten är registrerad räknas som närvaro om inte gruppbyte har medgivits i förväg.

Under kursen ges ett relativt stort antal seminarier – viss variation mellan olika terminer kan förekomma – i skilda ämnen. Seminarierna syftar till att ge träning i att lösa olika rättsliga frågor. I vilken utsträckning seminarierna är obligatoriska framgår av hemsidan. Det rekommenderas dock att studenten deltar i samtliga seminarier. Deltagandet dokumenteras av läraren genom en närvarolista eller på annat sätt som anges på hemsidan.

På kursen finns vidare ett obligatoriskt inslag i form av ett rättegångsspel (Muntlig förhandling vid Förvaltningsrätten i Stockholm). Obligatoriet innehåller följande delmoment:

1. deltagande i ”Förberedelseseminarium inför rättegångsspelet”,
2. aktivt deltagande i gruppsamarbete och
3. aktivt deltagande i rättegångsspelet.

Observera att samtliga delmoment är obligatoriska, dvs. studenten måste ha fullgjort samtliga delmoment för att obligatoriet ska vara uppfyllt. Deltagandet dokumenteras av läraren genom en närvarolista eller på annat sätt som anges på hemsidan. En omfattande

information om detta moment i dess helhet med tillhörande material finns på kursens hemsida under "Kursmaterial".

Även case-övningen utgör ett obligatoriskt moment. Deltagandet dokumenteras av läraren genom en närvarolista eller på annat sätt som anges på hemsidan.

Den som inte har uppfyllt de obligatoriska momenteten vid tentamen får inte tillgodoräkna sig sitt betyg på kursen förrän alla obligatoriska moment är genomförda och godkända. Fullgjort obligatorium är giltigt i två år.

I undantagsfall – vid laga förfall – kan dispens ges från obligatoriska seminarier och case-övningen. Studenten ska då fullgöra en pedagogiskt likvärdig uppgift som kompensation för frånvaron. Dispens ges alltså ytterst restriktivt och för detta krävs laga förfall, exempelvis allvarlig sjukdom som styrks med läkarintyg. Observera att förvärvsarbete, resor etc. inte utgör grund för att bevilja dispens.

Dispens från närvarokravet vid rättegångsspelet medges överhuvudtaget inte.

Dispens ska normalt sökas i förväg hos kursföreståndaren. I samband med att ansökan behandlas tas ställning till vad studenten – för det fall att den beviljas – ska göra för kompletteringsuppgift. Normalt beslutas att sådan ska bestå i en längre pm-uppgift. Denna pm-uppgift ska vara inlämnad före salstentan. Om dispens inte ges kan studenten uppfylla obligatoriet kommande termin.

Hur en ansökan om dispens ska göras framgår av hemsidan.

Under kursen ska studenterna även skriva en uppsats. Denna är obligatorisk. Då uppsatsmomenten är betygsgrundande kan dispens inte ges. Konsekvenserna av att momentet inte fullgörs framgår av ett särskilt dokument, Uppsatsanvisningar, som finns på kursens hemsida.

Krav för deltagande i undervisningen

Registrering

Registrering på en obligatorisk kurs kan senast göras den andra dagen efter kursens start.

Studenter som läser om kursen omregistrerar sig via <http://mitt.su.se/> på sedvanligt sätt.

Avregistrering

Sista datum för tidigt avbrott beräknas från måndagen i den vecka som kursen startar och tre veckor framåt. Sista dag är alltid en söndag. Studenterna kan själva anmäla tidigt avbrott via <http://mitt.su.se/>. Endast förstagångsregistrerade är garanterade en plats i

seminarieundervisningen. Om du inte vill läsa kursen och glömt att avregistrera dig, räknas du inte som förstagångregistrerad vid ett senare tillfälle.

Obs! Avregistreringar kan få konsekvenser för din rätt att erhålla studiemedel. Kontakta CSN för mer information!

Gruppindelning

För att kunna anmäla dig till en grupp i FastReg måste du vara registrerad på kursen. De studenter som inte har läst kursen tidigare har förtur till undervisningen och får välja en plats i en grupp först. Tiden för registrering anges på kurshemsidan. För omregistrerade finns det möjlighet att delta i gruppundervisningen endast i mån av plats samt efter principen "först till kvarn".

Studieanvisningar

Läroböcker (se även hemsidan)

Strömberg, Håkan & Lundell, Bengt, Allmän Förvaltningsrätt, senaste upplagan.

Lavin, Rune, Förvaltningsprocessrätt, senaste upplagan.

Bohlin, Alf, Offentlighetsprincipen, senaste upplagan.

Björkman, Ulla & Lundin, Olle, Kommunen och lagen: en introduktion, senaste upplagan.

Paju, Jaan, Introduktion till EU:s socialförsäkringsrätt, senaste upplagan.

Lerwall, Lotta (redaktör/utgivare), Makt, myndighet, människa : en bok i speciell förvaltningsrätt, senaste upplagan.

Kompletterande material, t.ex. olika artiklar, kan tillkomma och finns då tillgängligt på hemsidan alternativt att köpa i Juristernas bokhandel. Observera att även detta material utgör kursfordran.

Källmaterial

Ribbing, Michaela; Sandström, Lena; Örnberg, Åsa - Författningar i förvaltningsrätt, Norstedts juridik, senaste upplagan.

Lagtextkompendium i förvaltningsrätt med förvaltningsprocessrätt VT 2018, KL, NFL, Medicinsk rätt & EU-rätt. (Juristernas bokhandel)

Övrigt material

PPT-bilder och övrigt material till föreläsningarna är tillgängligt på hemsidan under Kursmaterial.

Seminarimaterialet (innehållande instruktioner, rättsfall och JO-beslut m.m.) är tillgängligt på hemsidan under Kursmaterial.

Material till rättegångsspelet ges enligt särskilda instruktioner, se hemsidan.

Övningstentor är tillgängligt på hemsidan under Kursmaterial.

Förberedelser inför undervisningen

Det är viktigt att närvara vid introduktionsföreläsningen där en hel del praktisk information lämnas.

Undervisningen följer genomgående upplägget där varje moment – Allmän förvaltningsrätt, Speciell förvaltningsrätt, Förvaltningsprocessrätt, Allmän kommunalrätt samt Allmänna handlingar och sekretess – inleds med en eller flera föreläsningar följt av seminarier där speciella rättsfrågor i aktuellt hänseende behandlas.

Litteraturen ska noggrant studeras i dess helhet och kan lämpligen studeras i den ordning de olika momenten behandlas i föreläsningarna (se schemat). Kursen inleds alltid med den allmänna förvaltningsrätten. Således bör Strömberg, Håkan & Lundell, Bengt, Allmän Förvaltningsrätt, läsas först. Normalt är ordningen sedan Allmänna handlingar och sekretess, varvid Bohlin, Alf, Offentlighetsprincipen, läses, följt av Förvaltningsprocessrätt där Lavin, Rune, Förvaltningsprocessrätt, ska läsas. Efter detta kommer Allmän kommunalrätt, som behandlas i Björkman, Ulla & Lundin, Olle, Kommunen och lagen: en introduktion. Den Speciella förvaltningsrätten behandlas över hela kursen och Lerwall, Lotta (redaktör/utgivare), Makt, myndighet, människa: en bok i speciell förvaltningsrätt, ska därför läsas parallellt med övrig litteratur. Paju, Jaan, Introduktion till EU:s socialförsäkringsrätt läses inför seminariet. Variationer i ordningsföljden kan förekomma från termin till termin av schematekniska skäl. Titta på schemat och läs litteraturen i den ordning som följer av föreläsningarna. Det är viktigt att relevant litteratur har studerats före föreläsningarna.

Inför seminarierna ska ett antal rättsfall eller liknande ha lästs. Vad som ska läsas, instruktioner för inläsningen samt vilka frågor som ska behandlas under ett seminarium finns på hemsidan under fliken Kursmaterial. Studenterna förutsätts komma väl förberedda till seminarierna samt ha med sig relevant material.

Rättegångsspelet innefattar tre delar; introduktion, förberedelse i grupp och själva rättegångsspelet. Samtliga tre delar är obligatoriska. Material och instruktioner finns på hemsidan under fliken Kursmaterial.

Case-övningen kräver ingen förberedelse utan instruktioner ges efter hand under undervisningstillfället.

För uppsatsen finns utförliga instruktioner på hemsidan.

Examination

Examinationsmoment

Examination sker genom skriftlig tentamen (salsskrivning), aktivt deltagande i obligatoriska moment – seminarier, case-övning samt rättegångsspelet – och författande av en uppsats.

Som framgått ovan är kursen organisatoriskt uppdelad i två delmoment. Det första delmomentet innefattar studier i förvaltningsrätt, kommunalrätt och förvaltningsprocessrätt. Under delmomentet genomför studenterna även ett rättegångsspel. Delmomentet motsvarar sammanlagt 15 högskolepoäng och löper under hela kursen. Inom ramen för det andra delmomentet författar studenten en längre uppsats. Momentet motsvarar 6 högskolepoäng.

Betyg på kursen sätts efter en sammanvägning av uppsatsen och den skriftliga tentamen. För att bli godkänd på kursen fordras dessutom att samtliga förväntade studieresultat för kursen är uppfyllda.

Uppsatsmomentet består av en individuellt författad uppsats, vilken kan ge maximalt 10 p. För godkänt resultat och slutbetyg på kursen krävs minst 5 poäng för uppsatsen. Godkänd uppsats är giltig i två år.

Salstentan vid kursens slut består av ett antal frågor, i regel av mer essäkaraktär. Skrivtiden är fyra timmar. För godkänt resultat och slutbetyg på kursen krävs minst 50% av maxpoängen på salstenta.

Datumen för inlämning av uppsats samt tidpunkt för salstenta och omtentamen finns i FastReg och i schemat.

Anmälan till tentamen gör studenten själv i FastReg.

Observera att det är obligatoriskt att ha deltagit i visst antal seminarier (se hemsidan), case-övningen och samtliga moment av rättegångsspelet, liksom att författa en uppsats.

Tillträde till examination

För tillträde till undervisning och examination krävs godkända tentamina i de kurser som ingår i första, andra, tredje och fjärde terminerna samt Processrätt.

Anmälan till salstentan

Tentamensanmälan ska göras i FastReg senast tre arbetsdagar före dag för salstentan. Anmälan till salstentan förutsätter registrering på kursen. Studenter som inte anmält sig till tentan kan inte beredas plats på salstentan. Alla studenter har rätt att istället för ordinarie betyg få betyg enligt den målrelaterade sjugradiga betygsskalan. Student som önskar betyg enligt denna skala måste dock anmäla detta till kursadministratören minst fem arbetsdagar före den salstentan. Finns behov av extra åtgärder i samband med salstentan på grund av funktionshinder ska detta anmälas till kursadministratören (se nedan under Funktionshinder).

Handlingar som ska tas med till salstentan

Till salstentan ska godkänd legitimation medtas. Som godkänd legitimation räknas körkort, pass och id-kort med aktuell giltighetstid. Som godkänd legitimation räknas även högst tre månader gammal polisanmälan som anger att tentandens id-handling är stulen eller förlorad. Även utländska identitetshandlingar godkänns, företrädesvis pass och id-kort.

Tillåtna hjälpmedel och ordningsregler

Vid salstentan tillämpas examinationsalternativ 2 i de av Juridiska institutionen fastställda reglerna för examination. Information om de olika examinationsalternativen samt de ordningsregler som gäller vid tentamen finns på Juridiska fakultetens hemsida. Förekomsten av otillåtna hjälpmedel, anteckningar och liknande samt brott mot ordningsreglerna kan föranleda en anmälan till universitetets disciplinnämnd. Disciplinnämnden, som leds av rektor, kan besluta om varning eller avstängning från studierna.

Det nyss sagda innebär att tillåtna hjälpmedel vid tentamen är:

- ett exemplar av Ribbing, Michaela; Sandström, Lena; Örnberg, Åsa - Författningar i förvaltningsrätt, Norstedts juridik,
- ett exemplar av Lagtextkompendium i förvaltningsrätt med förvaltningsprocessrätt VT 2018, KL, NFL, Medicinsk rätt & EU-rätt och
- ett exemplar av lagboken

OBSERVERA - endast över- och understrykningar får förekomma i tillåtet hjälpmedel. Ordböcker får inte medtas. Kommunikationsutrustning (mobiler etc.) eller datorer är inte tillåtna. Inga egna utskriftar eller lösa blad får tas med på tentamen.

Inlämning av tentamen

Om inte tentamen är digital gäller nedan:

- Endast svar skrivna på Juridicums svarsark rättas om inte annat angetts i instruktionerna.
- Kontrollera att alla uppgifter på omslagsarket och svarsarken är korrekta och fullständiga.
- Omslagsarket ska alltid lämnas in. Detta gäller även om tentanden väljer att lämna in blankt. Om tentanden väljer att lämna in blankt får inga svarsark lämnas in.
- Observera att samtliga studenter omedelbart ska sluta skriva när tentamensvakterna meddelar att tiden är slut. Det innebär att tentanderna då saknar rätt att avsluta en mening mm. Om tentanden behöver ytterligare tid för att fylla i uppgifter på omslagsark eller på svarsarken eller dylikt ska det övervakas av en tentamensvakt för att undanröja misstanke om fusk.

Betygskriterier

AB

- Visar mycket god förtrogenhet med grundläggande förvaltningsrättsliga regler och principer.
- Identifierar flertalet juridiska frågeställningar i förekommande situationer.
- Tillämpar relevanta rättsregler och principer på ett mycket bra sätt och löser flertalet aktuella frågeställningar.
- Motiverar sina ställningstaganden väl och för en tydlig och rättsligt relevant argumentation.

BA

- Visar god förtrogenhet med grundläggande förvaltningsrättsliga regler och principer.
- Identifierar flertalet juridiska frågeställningar i förekommande situationer.
- Tillämpar relevanta rättsregler och principer på ett bra sätt och löser flertalet aktuella frågeställningar.
- Motiverar de flesta av sina ställningstaganden väl och för en till viss del tydlig och rättsligt relevant argumentation.

B

- Visar godtagbar förtrogenhet med grundläggande förvaltningsrättsliga regler och principer.

- Identifierar de tydligast framträdande juridiska frågeställningarna i förekommande situationer.
- Tillämpar relevanta rättsregler och principer på ett godtagbart sätt och löser de mest centrala frågeställningarna.
- Motiverar sina ställningstaganden på ett godtagbart sätt. Den rättsliga argumentationen är delvis relevant.

U

- Uppnår inte samtliga de krav som ställs för betyget B.

Betygskriterier enligt den målrelaterade sjugradiga betygsskalan

A

- Visar mycket god förtroenhet med grundläggande förvaltningsrättsliga regler och principer.
- Identifierar juridiska frågeställningar i förekommande situationer.
- Tillämpar relevanta rättsregler och principer på ett utmärkt sätt och löser aktuella frågeställningar.
- Motiverar sina ställningstaganden väl och för en tydlig och rättsligt relevant argumentation.

B

- Visar mycket god förtroenhet med grundläggande förvaltningsrättsliga regler och principer.
- Identifierar flertalet juridiska frågeställningar i förekommande situationer.
- Tillämpar relevanta rättsregler och principer på ett mycket bra sätt och löser flertalet aktuella frågeställningar.
- Motiverar sina ställningstaganden väl och för en tydlig och rättsligt relevant argumentation.

C

- Visar god förtroenhet med grundläggande förvaltningsrättsliga regler och principer.
- Identifierar flertalet juridiska frågeställningar i förekommande situationer.

- Tillämpar relevanta rättsregler och principer på ett bra sätt och löser flertalet aktuella frågeställningar.
- Motiverar de flesta av sina ställningstaganden väl och för en till stor del tydlig och rättsligt relevant argumentation.

D

- Visar tillfredsställande förtrogenhet med förvaltningsrättsliga regler och principer.
- Identifierar de mest framträdande juridiska frågeställningarna i förekommande situationer.
- Tillämpar relevanta rättsregler och principer på ett tämligen bra sätt och löser de mest centrala frågeställningarna.
- Motiverar flertalet av sina ställningstaganden på ett tillfredsställande sätt och för en delvis tydlig och rättsligt relevant argumentation.

E

- Visar godtagbar förtrogenhet med förvaltningsrättsliga regler och principer.
- Identifierar de mest framträdande juridiska frågeställningarna i förekommande situationer.
- Tillämpar relevanta rättsregler och principer på ett godtagbart sätt och löser de mest centrala frågeställningarna.
- Motiverar sina ställningstaganden på ett godtagbart sätt och för en delvis relevant rättslig argumentation.

Fx

- Uppnår inte samtliga de krav som anges för betyget E.

F

- Presterar betydligt under de krav som anges för betyget E.

Kommentarer till betygskriterierna

Betygskriterierna bygger på de förväntade studieresultaten (lärandemålen) för kursen och ska läsas som typ prestationer, där enstaka styrkor och svaghet kan kompensera varandra. De enskilda examinationsuppgifterna poängsätts.

Poängsättningen utgör ett stöd för den samlade bedömning av studenternas prestationer som görs i förhållande till betygskriterierna och lärandemålen. Poängsättningen svarar så långt det är möjligt mot ovanstående betygskriterier.

Frågorna på salstentan är i huvudsak problembaserade och anknyter till de förväntade studieresultaten. Vid sidan om rena faktakunskaper och insikter om regelsystem beaktas hur väl rättsliga problemställningar kan urskiljas och formuleras utifrån angivna faktiska omständigheter i frågorna, i vilken utsträckning rättsligt relevanta argument respektive irrelevanta argument åberopas och i vilken utsträckning motiveringen är fullständig respektive ofullständig.

Begäran om omprövning:

Begäran om omprövning ska lämnas in på avsedd blankett och enligt de instruktioner som framgår under Allmän studieinformation [Begäran om omprövning av betyg](#). Begäran ska vara noga motiverad och en kopia på tentan måste bifogas. Observera att den som hämtar ut sin originaltentamen förlorar möjligheten att begära omprövning.

Omprövning görs av kursföreläsaren, normalt i samråd med övriga lärare som medverkat i examinationen.

Möjligheterna att begära omprövning av uppsatsen framgår av dokumentet Uppsatsanvisningar, se hemsidan.

Funktionshinder

Allmänt

Målet är att alla studenter vid Stockholms universitet ska ha lika rättigheter och möjligheter oavsett funktionshinder. Du kan läsa mer i Stockholms universitets "Handlingsplan för likabehandling av studenter med funktionshinder" på <http://www.su.se/> under rubrikerna "Utbildning", "Studentservice" och "[Studera med funktionsnedsättning](#)". Kontakta Studentavdelningens sektion Service för studenter med funktionsnedsättning i god tid före studiestarten för att diskutera ditt individuella stödbehov och för att få nödvändig information. För att boka tid och diskutera stödåtgärder, maila till studentstod@su.se. Studenter med dyslexi vänder sig med fördel direkt till dyslexipedagog Elisabeth Åhman elisabeth.aman@su.se.

Särskilt pedagogiskt stöd vid högskolestudier

Studenter med funktionshinder har möjlighet till s.k. särskilt pedagogiskt stöd vid högskolestudier. Som exempel kan nämnas alternativa examinationsformer, såsom förlängd tentamenstid eller enskild tentamen vid dator m.m. Det ankommer på varje berörd student att, i den mån han eller hon vill ta del av de särskilda åtgärder som har

utlovats, inför kursstarten i varje ämne i god tid (**minst 4 veckor**) kontakta institutionens kontaktperson. Genom ett skriftligt intyg från Studentavdelningens sektion Service för studenter med funktionsnedsättning vid Stockholms universitet ska studenten styrka att han eller hon har en funktionsnedsättning. Kontaktperson vid Juridiska institutionen är studierektor Viktoria Pettersson, tfn: 08-16 34 31 eller e-post: viktoria.pettersson@juridicum.su.se

Examination vid funktionshinder

Studenten måste **senast 3 veckor** före tentamenstillfället meddela kurssekreterare/amanuens att examinationen ska genomföras så att eventuella extra åtgärder kan vidtas. Om anmälan inkommer senare kan institutionen inte garantera att examinationen kan genomföras såsom önskas. Observera att studenten även ska anmäla sig till tentamen på sedvanligt sätt i FastReg senast tre arbetsdagar före dag för tentamen.

Studentinflytande och kursutveckling

Samtliga studenter uppmanas att fylla i en elektronisk blankett för kursutvärdering i slutet av kursen. Kursutvärderingen har stor betydelse för kvalitetssäkring av kursens innehåll och pedagogiska upplägg. Den elektroniska blanketten finns tillgänglig i FastReg. Kursen förändras och utvecklas kontinuerligt, och de synpunkter och idéer som framförs i kursutvärderingen övervägs alltid noga.